



Commissie voor de
milieueffectrapportage



Warmteprogramma gemeente Diemen

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport



1 Advies over het MER in het kort

De gemeente Diemen wil een warmteprogramma¹ vaststellen (zie figuur 1). Hierin beschrijft de gemeente de koers naar een aardgasvrije gebouwde omgeving voor 2040 en geeft zij per buurt richting aan de toekomstige warmtevoorziening. Voor het besluit hierover is een milieueffectrapport (MER)² opgesteld. Het college van burgemeester en wethouders van Diemen heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie') gevraagd te adviseren over het MER. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Wat staat in het MER?

Het MER beschrijft en vergelijkt de milieueffecten van verschillende collectieve en individuele warmteoplossingen. Het MER onderzoekt daarbij drie alternatieven: collectieve warmtenetten op midden- (MT) en zeer lage temperatuur (ZLT), met verschillende warmtebronnen, en individuele warmtepompen³. Uit de vergelijking blijkt dat alle alternatieven negatieve milieueffecten kunnen hebben, maar dat de aard en omvang daarvan verschillen. Zo treden bij geothermie relatief veel negatieve effecten op en vraagt aquathermie relatief veel ondergrondse ruimte, terwijl warmtepompen op verschillende aspecten relatief gunstig scoren. Het MER gaat daarnaast globaal in op mogelijke verschillen in effecten tussen buurten. Tot slot beschrijft het MER de milieueffecten van de in het ontwerp warmteprogramma per buurt opgenomen warmteoplossingen.

Wat is het advies van de Commissie?

De Commissie constateert dat de gemeente veel relevante (milieu-)informatie heeft verzameld over de warmtetransitie en mogelijke warmteoplossingen. Deze informatie heeft mede geleid tot een brede beschouwing van mogelijke warmteoplossingen. Ook vindt de Commissie dat de in het MER onderzochte alternatieven voor aardgasvrij de relevante mogelijkheden voor de toekomstige warmtevoorziening van Diemen goed in beeld brengen.

De Commissie signaleert bij de toetsing van het MER echter dat de beschikbare informatie niet overal voldoende is benut en dat belangrijke milieu-informatie niet in het MER is opgenomen. Daardoor zijn de milieueffecten en verschillen tussen de alternatieven niet op alle punten voldoende navolgbaar en onderscheidend in beeld gebracht. Het aanvullen van deze informatie is essentieel om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over het warmteprogramma. Het gaat om de volgende punten:

- **Onderbouwing van de effectbeoordeling onvoldoende navolgbaar:** het MER maakt onvoldoende inzichtelijk op welke informatie, onderzoeken en aannames de effectbeoordeling is gebaseerd en hoe de scores tot stand zijn gekomen. Daardoor is niet goed navolgbaar hoe de milieueffecten van de alternatieven zijn bepaald en vergeleken (zie paragraaf 2.1 van dit advies).
- **Onderscheidende milieueffecten voor buurten onvoldoende in beeld:** het warmteprogramma maakt op het niveau van buurten en gebieden keuzes over

¹ Gemeente Diemen. 10 juni 2026. *Ontwerp Warmteprogramma*.

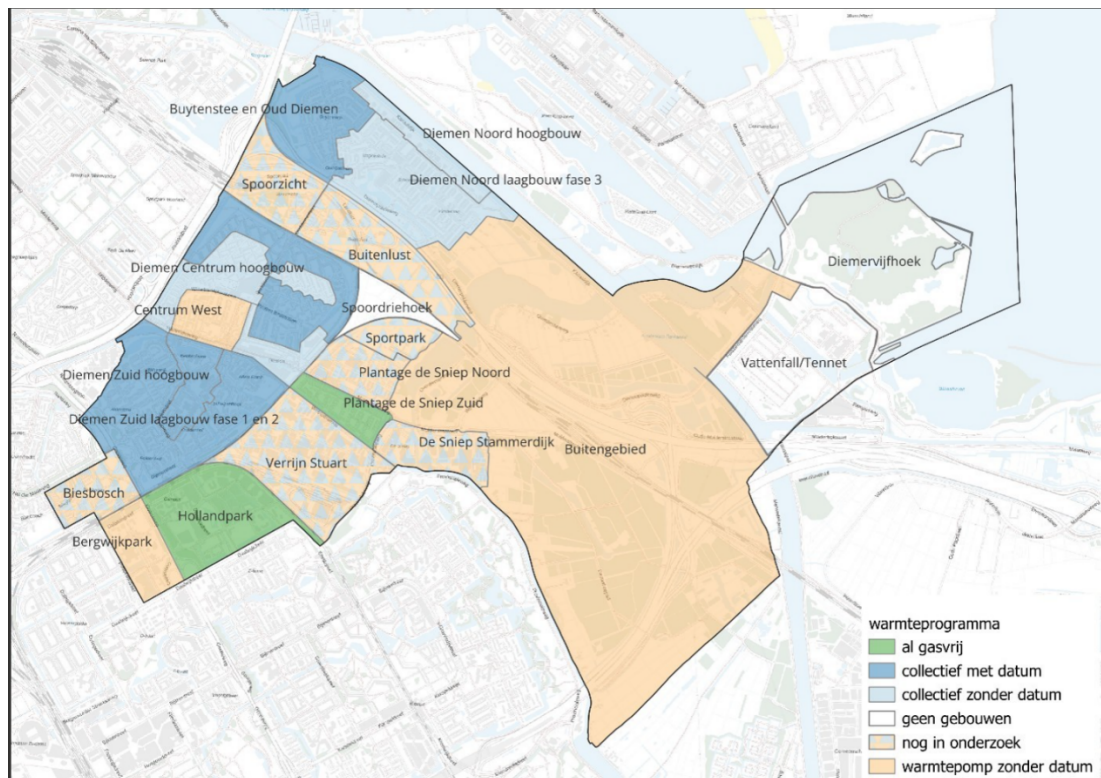
² Witteveen+Bos. 29 mei 2026. [Plan-MER warmteprogramma Diemen](#).

³ Voor het midden-temperatuurwarmtenet zijn geothermie, datathermie en aquathermie als warmtebron onderzocht, voor het zeer-lage-temperatuurwarmtenet datathermie en aquathermie, en voor individuele warmtepompen bodemwarmtepompen en lucht-waterwarmtepompen.

warmteoplossingen. De milieueffecten zijn in het MER echter nog niet specifiek genoeg voor dat niveau beoordeeld. Daardoor biedt het MER onvoldoende milieu-informatie om de warmteoplossingen op het niveau waarop in het (ontwerp) warmteprogramma keuzes worden gemaakt te beoordelen en te vergelijken. Ook zijn de effecten van lokaal beschikbare warmtebronnen en de bijbehorende infrastructuur onvoldoende onderscheiden. Daardoor zijn de verschillen tussen de alternatieven en de betekenis daarvan voor de verschillende buurten onvoldoende inzichtelijk (zie paragraaf 2.2 van dit advies).

- **Lange termijn beschikbaarheid warmtebronnen onvoldoende in beeld:** het MER hanteert 2036 als zichtjaar, terwijl warmtebronnen en de daarvoor benodigde infrastructuur een langere ontwikkel- en gebruikstermijn kennen. Het MER maakt onvoldoende inzichtelijk wat ontwikkelingen in de beschikbaarheid van warmtebronnen op langere termijn betekenen voor de vergelijking van alternatieven en voor de keuzes die in het warmteprogramma worden gemaakt (zie paragraaf 2.3 van dit advies).

Dit vraagt om een inhoudelijke aanvulling van de effectbeoordeling in het MER, zodat de ontbrekende informatie daarin samenhangend wordt verwerkt. De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen en daarna een besluit te nemen over het warmteprogramma. In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar beoordeling toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.



Figuur 1: Warmteprogramma per gebied in de gemeente Diemen (bron: Ontwerp Warmteprogramma Diemen 2026).



Figuur 2: Datacenter in Diemen (bron: Commissie MER).

Aanleiding MER

De gemeente Diemen wil een warmteprogramma vaststellen. Het programma beschrijft hoe de gemeente de gebouwde omgeving uiterlijk in 2040 aardgasvrij wil maken en welke warmteoplossingen voor de verschillende buurten worden voorzien. Voor het warmteprogramma is een MER opgesteld omdat het programma kaderstellend kan zijn voor mer-(beoordelings)plichtige projecten en mogelijk gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden. Het college van burgemeester en wethouders van Diemen is bevoegd gezag voor het vaststellen van het warmteprogramma.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval het college van burgemeester en wethouders van Diemen – besluit over het warmteprogramma.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 4081 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling op het MER. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen bij de besluitvorming over het warmteprogramma.

In de tekst doet de Commissie daarnaast een aantal aanbevelingen. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in het vervolg, te verbeteren.

2.1 Onderbouwing effectbeoordeling alternatieven

Het MER beschrijft de gehanteerde beoordelingsmethodiek en de resultaten daarvan. De onderbouwing van de effectbeoordeling is echter niet overal voldoende navolgbaar. Het MER maakt onvoldoende inzichtelijk op welke informatie, onderzoeken en aannames aan de beoordeling ten grondslag liggen en hoe deze bij de beoordeling van de alternatieven zijn gebruikt. Ook is niet navolgbaar hoe de resultaten van eerder onderzoek⁴ zijn benut bij de beoordeling van de alternatieven in het MER.⁵

Warmtebronnen en –systemen kunnen daarnaast verschillen in technische kenmerken, toepassingsmogelijkheden en milieueffecten. Bij geothermie kan bijvoorbeeld sprake zijn van meeproductie van aardgas, met emissies bij winning, behandeling en eventuele benutting. Bij aquathermie zijn de effecten van warmteonttrekking op het oppervlaktewater van belang.

⁴ Het betreft onder meer de *Quickscan MTO/HTO in Diemen* (IF Technology, 2024), het *Haalbaarheidsonderzoek Warmtenet Diemen-Zuid* (IF Technology, 2025) en *Warmtenet Diemen – Eindpresentatie* (PlanEnerg/IF Technology, 2026).

⁵ IF Technology. 2024 *Quickscan MTO/HTO in Diemen*; IF Technology. 2025. *Haalbaarheidsonderzoek Warmtenet Diemen-Zuid*; PlanEnerg en IF Technology. 2026. *Warmtenet Diemen / Eindpresentatie*.

Dergelijke verschillen komen in de effectbeoordeling van de alternatieven nog onvoldoende naar voren.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER, voorafgaand aan het besluit over het warmteprogramma, de onderbouwing van de effectbeoordeling in het MER navolgbaar te maken. Maak inzichtelijk welke informatie, onderzoeken en aannames aan de beoordeling ten grondslag liggen en hoe deze zijn gebruikt bij het bepalen en vergelijken van de milieueffecten van de alternatieven.

2.2 Effectbeoordeling op buurniveau

Voor de vergelijking van de alternatieven is het noodzakelijk dat de milieueffecten voldoende specifiek voor de situatie in Diemen en op buurniveau worden beoordeeld.

In hoofdstuk 11 vertaalt het MER de beoordeling naar de verschillende buurten. Tabel 11.1 sluit daarbij niet duidelijk aan op de beoordeling van de alternatieven in de voorgaande hoofdstukken. Ook is de relatie met de warmteoplossingen per buurt in het ontwerp warmteprogramma (pagina 26–27) onvoldoende inzichtelijk. Daardoor is niet goed navolgbaar wat de eerder beschreven milieueffecten betekenen op het niveau waarop de warmteoplossingen per buurt worden beschouwd.

Doordat daarnaast effecten van bronnen en (bijbehorende) infrastructuur gezamenlijk zijn beoordeeld, zijn de verschillen tussen de alternatieven onvoldoende inzichtelijk en is de beoordeling onvoldoende onderscheidend. Beschikbare locatiespecifieke informatie kan worden benut om deze verschillen op buurniveau beter in beeld te brengen. Zo kunnen de effecten op geluid, zichtbaarheid en beleving per buurt verschillen, afhankelijk van de locatie en toepassing van collectieve of individuele warmtebronnen en de bijbehorende infrastructuur. Deze verschillen komen in de huidige beoordeling onvoldoende tot uitdrukking.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER, voorafgaand aan het besluit over het warmteprogramma, inzichtelijk te maken wat de milieueffecten van de alternatieven betekenen voor de buurten in Diemen. Zorg daarbij dat de verschillen tussen de alternatieven voldoende zichtbaar worden. Maak onderscheid tussen de effecten van de warmtebron en de effecten van de bijbehorende infrastructuur. Presenteer een overzicht in tabelvorm waarin per buurt de beschouwde oplossingen en onderscheidende milieueffecten met elkaar worden vergeleken.

In het MER zijn de verschillen in CO₂-emissiereductie tussen de alternatieven niet in beeld gebracht. Hoewel alle alternatieven bijdragen aan het aardgasvrij maken van Diemen, kunnen de omvang en het moment van de CO₂-emissiereductie verschillen tussen warmteoplossingen en bronnen. De Commissie beveelt daarom aan om bij het warmteprogramma een beschouwing op te nemen van de CO₂-emissiereductie van de alternatieven en de ontwikkeling daarvan in de tijd.

2.3 Lange termijn beschikbaarheid warmtebronnen

Voor de toekomstige warmtevoorziening van Diemen zijn verschillende warmtebronnen in beeld, waaronder datacenters, geothermie, aquathermie en bodemenergiesystemen. Het ontwerp warmteprogramma beschrijft de beschikbaarheid en ontwikkeling van deze bronnen en de betekenis daarvan voor de keuzes die nu worden gemaakt. Zo is warmte uit datacenters al beschikbaar, terwijl grootschalige toepassing van geothermie naar verwachting pas na 2035 mogelijk is.

Het MER hanteert 2036 als zichtjaar voor de effectbeoordeling, aansluitend bij de looptijd van het warmteprogramma. Warmtebronnen en de daarvoor benodigde infrastructuur kennen echter een langere ontwikkel- en gebruikstermijn. Ontwikkelingen na het gekozen zichtjaar kunnen daardoor van betekenis zijn voor de vergelijking van alternatieven en voor de keuzes die in het warmteprogramma worden gemaakt. Het MER maakt dit onvoldoende inzichtelijk. Zo wordt geothermie wel als alternatief onderzocht, maar blijft onduidelijk wat de verwachte beschikbaarheid daarvan na 2035 betekent voor de vergelijking met andere warmtebronnen.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER, voorafgaand aan het besluit over het warmteprogramma, inzichtelijk te maken wat de ontwikkeling en beschikbaarheid van warmtebronnen op langere termijn betekenen voor de vergelijking van de alternatieven. Betrek daarbij de onzekerheden in de beschikbaarheid en ontwikkeling van deze bronnen en maak duidelijk in hoeverre deze van betekenis zijn voor de keuzes die in het warmteprogramma worden gemaakt.

De Commissie beveelt daarnaast aan om bij de verdere uitwerking van het warmteprogramma richting wijkuitvoeringsplannen de toekomstige koudevraag en de milieueffecten van de mogelijke koudevoorziening locatiespecifiek in beeld te brengen. Benut daarbij beschikbare onderzoeken over warmte-koudeopslag (WKO) en andere systemen die zowel warmte als koude kunnen leveren.

2.4 Lokale inpasbaarheid

De aanleg van warmte-infrastructuur vraagt ruimte boven en onder de grond. Dit moet in samenhang worden beschouwd met andere ruimteclaims, zoals riolering en klimaatadaptatie. Uit het startgesprek⁶ blijkt dat de gemeente deze opgaven in de praktijk waar mogelijk met elkaar probeert te verbinden en aansluit bij de cyclus voor grootschalig onderhoud (ophoogcyclus).

Het MER geeft voor de verschillende alternatieven inzicht in het ruimtebeslag voor Diemen als geheel. De precieze lokale inpassing van de benodigde infrastructuur zal voor een belangrijk deel pas bij de verdere uitwerking van het warmteprogramma plaatsvinden. Daarbij zijn lokale kenmerken van bodem en ondergrond, waaronder de slappe veen- en kleilagen, van belang voor aanleg, beheer en onderhoud.

⁶ Op 24 augustus 2026 bracht de Commissie een bezoek aan de gemeente Diemen. Tijdens dit bezoek gaf de gemeente een mondelinge toelichting op het warmteprogramma en de lokale situatie.

De Commissie beveelt aan om bij de verdere uitwerking van het warmteprogramma de lokale inpasbaarheid van de warmte-infrastructuur in samenhang met andere ruimteclaims te onderzoeken. Betrek daarbij zowel het ondergrondse als bovengrondse ruimtebeslag, lokale bodem- en ondergrondkenmerken en de mogelijkheden om werkzaamheden te combineren met beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

2.5 Leesbaarheid en presentatie

Het MER is verzorgd vormgegeven en over het algemeen goed leesbaar. De omvang en herhalingen doen echter afbreuk aan de toegankelijkheid. De samenvatting is uitgebreid en vervult daardoor lastig haar functie als zelfstandig leesbare weergave van de kern van het MER.

De Commissie beveelt aan om de aangepaste samenvatting zelfstandig leesbaar te maken voor een breed publiek. Beschrijf daarin op hoofdlijnen welke aanpak en beoordelingsmethodiek zijn gebruikt, welke alternatieven zijn onderzocht, wat de belangrijkste en onderscheidende milieueffecten voor Diemen en de verschillende buurten zijn en tot welke conclusies de vergelijking van de alternatieven leidt.

3 Doorkijk naar het vervolg

Het MER moet voldoende milieu-informatie bevatten voor de keuzes die in het warmteprogramma worden gemaakt. Niet alle milieueffecten kunnen in deze fase echter al op projectniveau worden bepaald. De verdere uitwerking van de warmteoplossingen kan leiden tot nieuwe of meer gedetailleerde informatie over de milieueffecten.

Bij die verdere uitwerking is het van belang om de verschillende aspecten in samenhang te blijven beschouwen. Naast milieueffecten spelen bijvoorbeeld technische haalbaarheid, kosten, uitvoerbaarheid en andere maatschappelijke en bestuurlijke overwegingen een rol. De Commissie beveelt daarom aan om bij vervolgbesluiten te zorgen voor de beschikbaarheid van relevante milieu-informatie om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen.

De Commissie beveelt daarom aan om bij de verdere uitwerking richting wijkuitvoeringsplannen en latere locatie- en projectbesluiten inzichtelijk te maken welke aandachtspunten, risico's, kansen en onzekerheden van belang zijn, welke informatie nog nodig is en deze informatie bij de betreffende besluiten te betrekken.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep op 24 augustus 2026 verschillende locaties binnen de gemeente Diemen bezocht. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Tanja Bremer

drs. Gert Dekker

Mirjam Harmelink

drs Richard Rijkers

ir. Ronald van Steveninck (secretaris)

ir. Harry Webers (voorzitter)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Besluit over het ontwerp warmteprogramma.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Het warmteprogramma kan onder meer het kader vormen voor projecten uit de categorieën B4 (geothermische boringen), J9 (buisleidingen voor warmtetransport) en K1 (onttrekken of aanvullen van grondwater, onder meer voor warmte-koude-opslag). Het warmteprogramma kan het kader vormen voor toekomstige besluiten over deze projecten. Daarom wordt een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Burgemeester en Wethouders Gemeente Diemen.

Initiatiefnemer besluit

Burgemeester en Wethouders Gemeente Diemen.

Bevoegd gezag mer-procedure

Burgemeester en Wethouders Gemeente Diemen.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie gemeld dat er tot de sluitingsdatum, 9 oktober 2026, geen zienswijzen waren ingediend.

Gesprekken met belanghebbenden tijdens adviestraject

De Commissie heeft geen verzoeken ontvangen van belanghebbenden en niet met belanghebbenden gesproken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [4081](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de Milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiener.nl
w commissiener.nl